

“Lizing haqqında” qanun nəyi və necə dəyişəcək?

Mərkəzi Bank (MB) ölkədə lizing bazarının inkişafı üçün yeni qanun layihəsi hazırlayıb. Layihə lizing bazarının inkişafı və maliyyələşmə imkanlarının artırılması istiqamətində institusional tədbirlərin bir hissəsini təşkil edir. Belə ki, bank sektorunda əlverişli və məsuliyyətli maliyyə xidmətlərinin genişləndirilməsi yolu ilə lizing sahəsinin də da-

yanıqlı inkişafının təmin edilməsi əsas hədəf kimi müəyyən olunub. Bu istiqamətdə bank sektorunun bazar imkanlarının artırılması, bank olmayan kredit təşkilatlarının inkişaf

etdirilməsi və onların lizingin maliyyələşdirilməsində rolunun yüksəldilməsi nəzərdə tutulur. Bu məqsədlə lizing fəaliyyətinin hüquqi və tənzimləyici çərçivəsinin formalaşdırıl-

ması üçün “Lizing (maliyyə icarəsi) haqqında” qanun layihəsi hazırlanıb və sənəd hazırda müvafiq dövlət qurumları ilə razılaşdırılma mərhələsindədir.

Vergi yükünün azaldılması və sahibkarlıq fəaliyyətinin təşviqi

Məlumdur ki, lizing özündə bank krediti, icarə, investisiya elementlərini cəmləşdirən təsisat, maliyyə bazarının bir elementi, sahibkarlıq fəaliyyəti formasıdır. Lizing şirkətləri lizing verənlə lizing alan arasında maliyyə vasitəçiliyi yerinə yetirir. Şirkətlər sənaye avadanlıqlarının, maşınların, yeni texnologiyaların, istehsal təyinatlı bina və tikililərin istifadəsində kapital və əsas maliyyə mənbəyi kimi çıxış edir. Lizing mülkiyyət hüququnu tamamilə əldə etmədən aktivlərdən istifadə etməyə imkan verir. Eyni zamanda, lizing vasitəsilə müxtəlif adavadanlıqları aylıq kredit ödənişləri həyata keçirərək satın almaq mümkündür.

Lizing fəaliyyətinin genişləndirilməsi üçün hökumət son illərdə bir sıra institusional və iqtisadi təşviq alətlərindən istifadə etməkdədir. Lizing şirkətlərinə iqtisadi-maliyyə stimullarından biri kimi 2024-cü ildə Vergi Məcəlləsinə müvafiq dəyişikliklər edilib. Dəyişikliklər sahibkarlıq subyektlərinin vergi yükünün azaldılması və sahibkarlıq fəaliyyətinin təşviqi istiqamətində atılan addımlar çərçivəsində tətbiq olunmaqla, maliyyə lizingi ilə bağlı qanunvericilikdə olan müddələrin təkmilləşdirilməsinə imkan yaradıb. Belə ki, dəyişikliklərə qədər lizing şirkətləri lizingə verdikləri aktivləri əldə edərkən ödədikləri ƏDV məbləğlərini əvəzləşdirə bilmədiklərindən vergi məbləği aktivin dəyərinə daxil olurdu. Bu isə aktivin maliyyə lizingi çərçivəsində əldə edən biznes subyektlərinin ƏDV-ni əvəzləşdirmək

imkanını məhdudlaşdırır və kapital qoyuluşu üzrə vergi yükü yaradırdı. Lakin aktivlər bank kreditləri hesabına əldə edildiyi halda, biznes subyektləri həmin aktivlərə görə ödənilən ƏDV məbləğlərini əvəzləşdirə bilirdi və nəticədə maliyyə sektorunda maliyyələşmə alətləri üzrə vergi yükü fərqləri yaranmış olurdu ki, bu da lizing bazarının rəqabətliyinə mənfi təsir göstərirdi.

Vergi Məcəlləsində edilən dəyişikliklərdən sonra isə həm lizing şirkətlərinə, həm də lizing alan sahibkarlara aktivləri əldə edərkən ödənilmiş ƏDV məbləğlərini əvəzləşdirmə imkanları yaradılıb. Bundan başqa, lizing alanın maliyyə lizingi müqaviləsi üzrə hüquq və öhdəliklərini digər şəxsə ötürdüyü halda lizing verənlə yeni alıcı arasında yaranan münasibətlərin maliyyə lizingi hesab olunması, əvvəlki müqavilənin davamı sayılması da hüquqi baxımdan təmin olunub. Nəticədə lizing alətinin təşviqi və bu prosesdə iştirak edəcək subyektlərin bu alətdən daha çox istifadə etməsinə şərait yaradılıb.

Beləliklə, qeyd olunan dəyişikliklər sayəsində lizing şirkətləri üçün maliyyələşmə alətləri üzrə bərabər

vergi rejimi yaradılıb, ƏDV-nin dəyər zənciri üzrə son istehlakçıya ötürülməsi yolu ilə vergi yükü azaldılıb, biz-

Ölkəmizdə bir neçə şirkət istisna olmaqla, səhm biznesində iştirak edən lizing icması yoxdur. Lizing şirkətləri bankların törəmə şirkətləri kimi onlardan pulu alıb lizing yolu ilə satır və lizing şərtləri faktiki olaraq kredit şərtlərinə oxşardır, bu isə sahibkarları və lizing verənin vəziyyətini çətinləşdirir. Bank olmayan kredit təşkilatları bir çox hallarda əmlak və nəqliyyat lizinginə maliyyə yatırmağa risk edir

nes subyektlərinə ödənilmiş ƏDV-nin əvəzləşdirilməsi mümkün olub. Bu isə lizing fəaliyyəti sahəsində bütün tərəflər üçün vergi yükünün optimallaşdırılmasını təmin edib.

azlığı və maliyyə resurslarına çıxışın zəifliyi lizing sektorunda müxtəlif kapital alətlərinə əlçatanlığını məhdudlaşdırır. Bir çox ölkələrdə lizing şirkətləri fəal investor kimi səhm buraxır, fond bazarında təmsil olunur. Ölkəmizdə bir neçə şirkət

Maliyyə resurslarına çıxış üçün yeni imkanlar

Ancaq bütün bunlara baxmayaraq, lizing bazarının inkişafı və portfelin böyük həcmdə deyil, ÜDM-də lizingin çəkisi 1 faizdən də aşağıdır. Dövlətin aqar sahədə dəstəyi sayəsində inkişaf edən lizing seqmentindən başqa, digərlərinin aktiv lizing əməliyyatları yetərli hesab oluna bilməz. Maliyyə resurslarının

istisna olmaqla, səhm biznesində iştirak edən lizing icması yoxdur. Lizing şirkətləri bankların törəmə şirkətləri kimi onlardan pulu alıb lizing yolu ilə satır və lizing şərtləri faktiki olaraq kredit şərtlərinə oxşardır, bu isə sahibkarları və lizing verənin vəziyyətini çətinləşdirir. Bank olmayan kredit təşkilatları bir çox hallarda əmlak və nəqliyyat lizinginə maliyyə yatırmağa risk edir. Bundan başqa, lizing fəaliyyəti üçün lisenziya sistemi və minimum kapital tələbi də yüngülləşdirilməlidir. Lizing fəaliyyəti göstərən sahibkarlıq subyektlərinin nizamnamə kapitalı, maliyyə mənbələri nəzərə alınmalıdır.

Ümumilikdə, lizing və digər maliyyə alətlərinin sayının artırılması xüsusilə də istehsal və biznes sahələrinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Hazırda lizing bazarının portfelin çox azdır, ümumi kapital qoyuluşu zəifdir. Ona görə də bu məsələyə daha əhatəli və hərtərəfli yanaşma ilə dəstək verilməsi məqsəduyğundur. Həmçinin bazarın inkişafı üçün beynəlxalq lizing şirkətlərinin Azərbaycana cəlb olunmasına da ehtiyac var. Hesab etmək olar ki, “Lizing haqqında” qanun layihəsinə yeni dəyişikliklər bank sektorunun maliyyələşdirmədə və bazar imkanlarının genişlənməsində rolunu artıracaq, nəticədə maliyyə əlçatanlığı yüksələcək.